

D • N

22/5 1959

Katterna kring gröten

De nu publicerade protokollet från riksdagsdebatten om kärnvapen borde läsas av allmänheten: de är avslöjande för partiernas taktiska spel kring det svenska försvarets huvudfråga. Debatten utgick från det utskottsbetänkande som behandlade överbefälhavarens motionsvis framförda begäran om ett anslag på omkring tre miljoner för förberedande forskning om kärnvapen. Endast högern intog i utskottet och diskussionen en klar ståndpunkt, med krav på bifall till förslaget och principiellt förord för svenska kärnvapen. De övriga partierna dolde sig bakom skilda dimridåer: socialdemokraterna, som dikterade utlåtandet, hänvisade till förhandlingarna i frågan i Genève och påstod sig befara att ett svenskt beslut om forskning skulle störa dessa förhandlingar, folkpartiet och centern däremot sökte ett gömställe i yrkande på förhandlingar mellan de svenska partierna — trots att regeringspartiet uttryckligen sagt nej till dylika förhandlingar.

Själva huvudfrågan har vi tidigare utförligt diskuterat. Riksdagsdebatten klarlade det ohållbara i att man sökte skydd bakom överläggningarna i Genève. "Denna bedrövliga utskottsmotivering", förklarade socialdemokraten Sköld, "innebär i grund och botten att vårt handlande i detta fall skulle få de tre atommakterna att säga: Se nu på de snälla svenskarna; de väntar tålmodigt på att vi skall inta en ståndpunkt emot atomvapnet. Vi kan ju inte komma deras tålmod på skam." Hr Sköld tillade "att kanske litet större otålighet i detta hänseende skulle ha en långt större effekt än denna avvaktande hållning, som ju ingen märker". Tankegången är avgörande och kunde inte genodrivras.

På en annan punkt var debatten också klagörande. Det framhölls, särskilt av högerns talare, att vi kunde köpa vapenbärare utomlands utan några villkor som förändrade vår utrikespolitik, och detta påstående — som man ännu för kort tid sedan hade panna att bestrida — bestyrktes nu av motståndarnas tystnad. Det är i själva verket så, som särskilt hr Svärd utvecklade, att man i de stora demokratierna inte längre konstruerar vapenbärare för enbart konventionell utrustning. "Det betyder att om vi vill ha moderna försvarsmedel,

kommer vi inom en mycket nära framtid att bli hänvisade till att köpa den typ av materiel jag här har talat om — den som kan medföra både konventionella laddningar och atomladdningar." Vår förre ambassadör i Washington, folkpartisten Boheman, uttryckte samma ostridiga sanning i orden: "De små atomvapnen är nu så pass fulländade, att de i själva verket kan användas för snart sagt alla vapenbärare, vilkas storlek överstiger en vanlig kanons."

Och ändå skulle vi avstå från inköp av dessa vapenbärare, avstå från tanken på kärnvapen för att som hr Hjalmarson uttryckte det "skicka ut våra soldater utan atomvapen mot en angripare med atomvapen".

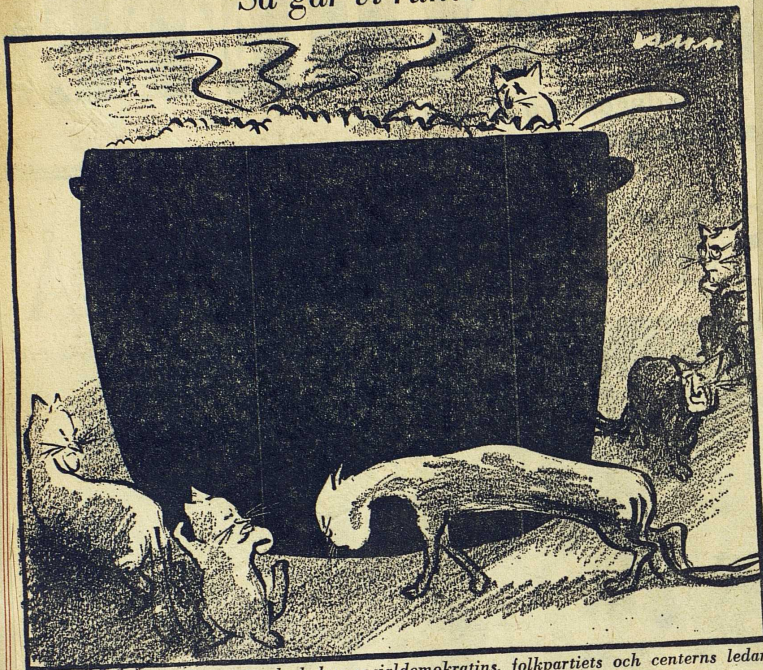
Ett intermezzo i debatten som förtjänar att uppmärksammas är utrikesministerns mer än vanligt påtagliga och oursäktliga blamage. I det korta anförande som hr Undén höll — ett av hans rekord i surmulen torf-

tighet — angrep han hr Svärds uttalande om de överväldigande sakliga skälen för atomvapen med orden att "när chefen för marinen har uttalat en stark skepsis mot värdet av atomvapen i Sverige, måste det alltså enligt hr Svärd ha sin grund inte i sakliga synpunkter utan i någonting annat". Hur förhåller det sig? Marineledningen har nyss i ett uppmärksammat betänkande framhävt behovet av svenska atomvapen. Men vidare har chefen för marinen, amiral Ericson, i ett föredrag gjort följande otvetydiga deklaration: "En krigsmakt, som ställs inför uppgiften att utan taktiska atomvapen bekämpa en motståndare med sådana, står inför alltför många olösliga problem. Då man med till visshet gränsande sannolikhet kan vänta sig att dessa vapen introduceras i ett framtida krig av större omfattning, anser jag, att den svenska försvarsmakten måste inriktas på att ta atomsprängämnet i bruk. Tillkomsten av atomvapen skulle mindre innebära en förstärkning än ett tillgodoseende av brister som för varje år blir allt mer uppenbara." Känner inte hr Undén till detta betänkande och detta anförande? Eller söker han i hopp om att ingen har uppgifterna tillgängliga bluffa den svenska riksdagen?

Det bisarraste i debatten är dock hur socialdemokratin, folkpartiets och centerns ledare länge och med obesvärad min sökte cirkulera kring den heta gröten. De måste tala, ofta och länge, utan att ge en antydning om sin ståndpunkt i själva sakfrågan. Saken måste genomlysas och diskuteras, sade de, det svenska folket måste komma till klarhet. Det är mycket begärt, tycker man, då hr Erlander, Ohlin och Hedlund, som sannerligen har haft tillfälle till upplysning och diskussion, irte kan komma någonvar, ställer sig ovissa och tveksamma år efter år. Tänk om man i pensionsfrågan förklarar: folket måste komma till klarhet, men vi kan inte hjälpa det att nå klarheten. Då hr Erlander avkrävdes besked spelade han dygdig ungmö som avvisar skamliga förslag. Hr Ohlin brävd förhandlingar och beslut med kraft och beslutsamhet, men syntes darra vid tanken att han själv skulle säga vad han tyckte. Hr Hedlund uttjade visserligen att det var partiernas skyldighet att inte "bara avlyssna stämningen, höra vad folk tror och tycker", utan "att försöka vägleda den allmänna opinionen" — men han avstod, trots tidigare mera positiva uttalanden, noggsamt från att själv ge den vägledning som han efterlyste.

Dessa ledare, som tycks vara så illusionslösa, har åtminstone en illusion kvar, nämligen om folkets enfald, om att det är lätt att lura folket. De förstår inte att de är genomskådade, att de då de söker verka inbyttade i tveksamhet och sökande efter sanningen i själva verket uppför en avklädningsscen. De har inte blivit varse sin nakenhet, men vi andra märker den och blir förskräckta. De söker irte efter en ståndpunkt hos vare sig folket eller sig själva, de spelar poker med gesterna hos en predikare eller en grubb-lare. Det är taktiken det gäller — oenigheten inom partierna, konkurrensen mellan partierna. Längre till kan inte detta spel bedrivas.

Så går vi runt...

"Det bisarraste i debatten är dock hur socialdemokratins, folkpartiets och centerns ledare länge och med obesvärad min sökte cirkulera kring den heta gröten."